

अपेंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, १९९५ नुसार राज्यातील होमगार्ड व नागरी संरक्षण संघटनेतील अधिकारी व कर्मचारी पदांना शासन सेवेत अपेंगासाठी ३% आरक्षण लागू करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन,
गृह विभाग (विशेष).

शासन निर्णय क्रमांक. एमआयएस २००६/प्र.क्र.८१/विशा-८,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२. दिनांक : ०५ ऑक्टोबर, २००६.

वाचा : १) शासन निर्णय गृह विभाग क्रमांक. एमआयएस २००३/१२८०/प्र.क्र.२४५/विशा-८,
दिनांक १३.८.२००४.
२) सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रिडा व विशेष सहाय्य विभाग यांचे पत्र
क्र.अपेंग २००४/प्र.क्र.५४३/सुधार-३, दिनांक २५.१.२००६.

प्रस्तावना :- अपेंग व्यक्ती (समान संधी, हक्कांचे संरक्षण व संपूर्ण सहभाग) अधिनियम, १९९५ हा फेब्रुवारी, १९९६ पासून अस्तित्वात आला आहे. या कायद्याची प्रभावीपणे अंमलबजावणी करावयाच्या दृष्टीने पदोन्नती व सरलसेवा भरतीने (१) अंध / अल्पदृष्टी / दृष्टीक्षिणता १%, (२) कर्गबद्धिर १% आणि (३) अस्थिव्यंग १% अशाप्रकारे होमगार्ड व नागरी संरक्षण विभागातील गट "अ" ते "ड" च्या सर्व पदांसाठी शासन निर्णय, गृह विभाग क्र.एमआयएस २००३/१२८०/प्र.क्र.२४५/विशा-८, दि.१३.८.२००४ अन्वये ३% अपेंग आरक्षण लागू करण्यात आले आहे.

जनहित याचिका क्र.१२९/२००३ संदर्भात मा.उच्च न्यायालयाने दिलेल्या आदेशानुसार पुनर्रचित करण्यात आलेल्या तज्ज समितीने शासन निर्णयाच्या पुनर्विलोकनानंतर केलेल्या शिफारशी विचारात घेऊन यापूर्वीचा दिनांक १३.८.२००४ चा शासन निर्णय अधिक्रमीत करण्यात येत असून या शासन निर्णयान्वये अपेंगासाठीच्या सुयोग्य पदांची सुधारित पदनिश्चिती करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय :- अपेंग व्यक्ती (समान संधी, हक्कांचे संरक्षण व संपूर्ण सहभाग) अधिनियम, १९९५ हा फेब्रुवारी, १९९६ पासून अस्तित्वात आला आहे. या कायद्याची प्रभावीपणे अंमलबजावणी करावयाची असून पदोन्नती व सरलसेवा भरतीने (१) अंध / अल्पदृष्टी / दृष्टीक्षिणता १%, (२) कर्गबद्धिर १% आणि (३) अस्थिव्यंग १% अशाप्रकारे होमगार्ड व नागरी संरक्षण विभागातील गट "अ" ते "ड" च्या सर्व पदांसाठी ३% अपेंग आरक्षण लागू करणे आवश्यक असून यासाठी वयोमर्यादा ४५ वर्षे असेल. अपेंग अधिनियम १९९५ च्या कलम ३२ व ३३ प्रमाणे महाराष्ट्र राज्यातील होमगार्ड व नागरी संरक्षण आस्थापनेवरील गट-अ ते ड च्या पदांवर अपेंग व्यक्ती काम करू शकतील अशी पदे निश्चित करून त्या पदांवर अपेंगत्वाचे किमान प्रमाण ४०% असलेल्या अपेंगासाठी ३% आरक्षण लागू करण्याबाबतचा तपशील सोबतच्या विवरणपत्रा "अ", "ब" व "क" मध्ये दर्शविला आहे. तरी सोबतच्या विवरणपत्र "ब" आणि "क" मध्ये दर्शविलेल्या अनुद्रग्ने होमगार्ड व नागरी संरक्षण विभागातील पदांना अपेंगासाठी ३% आरक्षण टेवण्याबाबत शासन मंजूरी देत आहे. सदर शासन निर्णय निर्गमीत झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येईल.

पदांची कर्तव्ये व जळबाबदारी लक्षात घेऊन ज्या आस्थापनाच्या बाबतीत वरीलप्रमाणे ३% आरक्षण ठेवणे शक्य नाही, अशा बाबतीत या तरतुदीतुन सूट देण्याबाबत अधिनियमातील कलम ३३ मध्ये तरतूद आहे. या अधिनियमाच्या कलम ३६ च्या परंतुकानुसार अपेंगाच्या प्रवर्गामधील आरक्षण दुसऱ्या प्रवर्गामध्ये हस्तांतरणीय आहे. केंद्र शासनाच्या अपेंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, १९९५ अधिनियमातील तरतुदीच्या अनुषंगाने सामान्य प्रशासन विभाग परिपत्रक क्रमांक एसआरझी १०९८/प्र.क्र.१२/१६-अ, दिनांक २ मे,

१९९८ व सा.प्र.वि. शासन निर्णय क्र.एसआरझी ३०३३/प्र.क्र.३७/९९/१६-अ, दिनांक ५ मार्च, २००२ अन्वये शासन सेवेतील पदांवर अपंगांसाठी आरक्षण उव्याखाबाबतची कार्यपद्धती विहित करण्यात आलेली आहे.

सदर शासन निर्णय सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य व विशेष सहाय्य विभागाच्या सहमतीने त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.१०३/०६/सुधार-३, दिनांक २९.८.२००६ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(विनायक डॉ. पाटील)
कार्यासन अधिकारी, गृह विभाग (विशेष), महाराष्ट्र शासन,

प्रत,

- १) संचालक, नागरी संरक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
- २) महासमादेशक, होमगार्ड, माहाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- ३) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१/२ (लेखा व अनुजेयता/लेखापरिक्षा), मुंबई/नागपूर.
- ४) अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
- ५) निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई.
- ६) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
- ७) सर्व जिल्हा समादेशक, होमगार्डस
- ८) नियंत्रक, राज्य फिरते आणिबाणी सेनास्तंभ, मुंबई.
- ९) अतिरिक्त नियंत्रक, नागरी संरक्षण, बृहन्मुंबई.
- १०) उप.नियंत्रक, नागरी संरक्षण, ठाणे, पुणे, नाशिक, उरण, तारापूर.
- ११) डॉ.लहाने, सदस्य, तज्ज समिती तथा अधिष्ठाता, नेत्र विभाग, जे.जे.हॉस्पीटल, मुंबई.
- १२) सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रिडा व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १३) सामान्य प्रशासन विभाग, कार्यासन १६-अ, मंत्रालय, मुंबई.
- १४) गृह विभाग (आस्थापना-१), मंत्रालय, मुंबई.
- १५) नियड नस्ती, वि.शा.८, गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२

परिशिष्ट-31

शासन निर्णय गृह विभाग क्रमांक. एमआयएस २००६/प्र.क्र.८१/विशा-८, दिनांक ऑक्टोबर, २००६.
सोबतच्या विवरणपत्रातील संक्षिप्त नोंदीचे पूर्ण स्वरूप

BL	-	Both Legs affected
BA	-	Both Arms affected
BLA	-	Both Legs and Arms affected
OL	-	One Leg affected
OA	-	One Arm affected
MW	-	Muscular weakness
B	-	Total Blind
PB	-	Partial Blind
LV	-	Low vision
D	-	Total Deaf
PD	-	Partially Deaf
PS	-	Partially Sighted

परिणाम - ब

शासन निर्णय क्र.एमआयएस २००६/प्र.क्र.८१/विशा-८, दिनांक ४०२ ऑक्टोबर, २००६ सोबतचे विवरणपत्र.

महासमादेशक, होमगार्ड व त्यांच्या अधिपत्त्याखालील सर्व होमगार्ड कार्यालयातील

पदांना अपेंगांसाठी ३% आरक्षण

अ.क्र.	पदनांम	पदांची संख्या	३% अपेंग आरक्षणानुसार लागू असलेले आरक्षण		
			अंध (अलपदृष्टी/दृष्टीकृतीता)	कर्णवधीर/अंशिक कर्णवधीर	अस्थिव्यंग/एक हात किंवा पायाने अपंग
१	महासमादेशक, होमगार्ड	१	अपात्र	पात्र (PD)	अपात्र
२	उपग्रहसमादेशक, होमगार्ड	१	अपात्र	पात्र (PD)	अपात्र
३	सहाय्यक संचालक	१	अपात्र	पात्र (PD)	पात्र (BL)
४	समादेशक, मध्यवर्ती प्रशिक्षण संस्था	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
५	कनिष्ठ प्रशासिक अधिकारी	२	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
६	वरिष्ठ निदेशक (अग्निशमन)	१	अपात्र	अपात्र	अपात्र
७	वरिष्ठ निदेशक	२	अपात्र	पात्र (PD)	पात्र (OL)
८	वरिष्ठ लघुलेखक	१	पात्र (B/PS/LV)	पात्र (PD)	पात्र (OL / BL)
९	अधीक्षक	२	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
१०	सहाय्यक लेखा अधिकारी	१	अपात्र	पात्र (PD)	पात्र (OL / BL)
११	सहाय्यक लेखा परीक्षा अधिकारी	२	अपात्र	पात्र (PD)	पात्र (OL / BL)
१२	जिल्हा समादेशकांचे प्रशासकिय अधिकारी	२९	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
१३	प्रशासिक अधिकारी	२	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
१४	निरीक्षण अधिकारी	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
१५	महासमादेशकांचे स्वीय सहाय्यक	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
१६	कंपनी नायक	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
१७	केंद्र नायक	२९	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
१८	कनिष्ठ लघुलेखक (निम्नश्रेणी)	१	पात्र (B/PS/LV)	पात्र (PD)	पात्र (OL / BL)
१९	प्रमुख लिपीक, मुंबई कार्यालय	३	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / BL)
२०	प्रमुख लिपीक, जिल्हा कार्यालय	२९	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / BL)
२१	उपलेखापाल	२	अपात्र	पात्र (PD)	पात्र (OL / BL)
२२	कनिष्ठ लेखा परीक्षक	२	अपात्र	पात्र (PD)	पात्र (OL / BL)
२३	पलटन नायक	३०	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
२४	सामग्री प्रबंधक सुभेदार	२९	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
२५	क्वॉटर मास्टर सहाय्यक	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
२६	वरिष्ठ लिपीक (मुंबई कार्यालय-६ व जिल्हा कार्यालये २९)	३५	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / BL)
२७	निदेशक/कनिष्ठ निदेशक/हयालदार निदेशक/प्रदर्शक	३४५	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
२८	हयालदार (आयुधिक)	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)

अपात्र	अपात्र	अपात्र	अपात्र
२९ पोलीस निदेशक	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)
३० कनिष्ठ लिपीक	३१	पात्र (PS)	पात्र (OL / BL)
३१ भांडारपाल	२	पात्र (PS)	पात्र (PD)
३२ लिपीक टंकलेखक	३०	पात्र (B/PS/LV)	पात्र (PD, D)
३३ हवालदार लिपीक	२९	पात्र (PS)	पात्र (PD)
३४ वाहन चालक	३०	अपात्र	अपात्र
३५ सुतार	१	पात्र (PS)	पात्र (PD, D)
३६ पोलीस चालक शिपाई	१	अपात्र	अपात्र
३७ डाक वाहक (जावक पत्रस्वार)	१	पात्र (PS)	पात्र (D)
३८ पोलीस शिपाई (आयुधिक)	१	अपात्र	पात्र (PD)
३९ पोलीस हेड कॉन्स्टेबल	१	अपात्र	पात्र (PD)
४० पोलीस कॉन्स्टेबल	७	अपात्र	पात्र (PD)
४१ नाईक / शिपाई	२	पात्र (PS)	पात्र (PD)
४२ शिपाई, मुंबई कार्यालय	१६	पात्र (PS)	पात्र (PD)
४३ सैनिक	२९	पात्र (PS)	पात्र (PD)
४४ शिपाई (जिल्हा कार्यालय)	७९	पात्र (PS)	पात्र (PD)
४५ क्वार्टस्मार्ड होमगार्ड नाईक	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)
४६ ब्युगलर	१	पात्र (B/PS/LV)	पात्र (PD)
४७ क्वार्टस्मार्ड सैनिक	७	पात्र (PS)	पात्र (PD)
४८ आचारी	२	पात्र (PS)	पात्र (PD)
४९ धोबी	१	पात्र (PS)	पात्र (PD, D)
५० चौकीदार	२	अपात्र	पात्र (PD)
५१ सफाईगार	४	पात्र (PS)	पात्र (PD, D)
५२ स्वच्छक	१	पात्र (PS/LV)	पात्र (PD, D)
५३ माली	२	पात्र (PS)	पात्र (PD)
५४ हमाल	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)
५५ क्वार्टस्मार्ड हवालदार	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)
			पात्र (OL)

परिणाम - क

शासन निर्णय क्र. एमआयएस २००६/प्र.क्र.८१/विशा-८, दिनांक २०१० ऑक्टोबर, २००६ सोबतचे विवरणपत्र.
नागरी संरक्षण संचालनालय व त्याच्या अधिपत्याखालील सर्व कार्यालयातील
पदांना अपंगांसाठी ३% अवरक्षण

अ.क्र.	पदनाम	पदांची संख्या	३% अपंग अवरक्षणानुसार लागू असलेले आवरक्षण		
			अंध (अत्यनृती/ दृष्टीद्विषयता)	कर्णवधीर/अंशिक	अस्थिव्यंग/एक हात कर्णवधीर

वर्ग-१

१	संचालक, नागरी संरक्षण.	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
२	नियंत्रक, फिरते दल, मुंबई.	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
३	अतिरिक्त नियंत्रक, नागरी संरक्षण, बृहन्मुंबई.	३	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
४	वरिष्ठ प्रशासिक अधिकारी (प्रशासन व धोरण)	१	पात्र (LV / PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
५	वरिष्ठ प्रशासिक अधिकारी (चालन व भांडार)	१	पात्र (LV / PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
६	वरिष्ठ प्रशासिक अधिकारी (उद्योग)	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
७	समादेशक व वरिष्ठ प्रशासिक अधिकारी (प्रशिक्षण)	१	पात्र (PS / LV)	पात्र (PD)	पात्र (OA)
८	उप नियंत्रक, नागरी संरक्षण	१०	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
९	वैद्यकीय अधिकारी	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)

वर्ग-२

१	प्रशासिक अधिकारी, बृहन्मुंबई	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
२	प्रशासनिक अधिकारी, नागरी संरक्षण प्रशिक्षण महाविद्यालय	३	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
३	कनिष्ठ प्रशासिक अधिकारी (प्रशासन व धोरण)	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
४	कनिष्ठ प्रशासिक अधिकारी (चालन व भांडार).	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
५	दलण व लग्न अधिकारी	१	पात्र (PS)	अपात्र	अपात्र
६	वरिष्ठ सहाय्यक उपनियंत्रक (अग्नि)	१	अपात्र	अपात्र	अपात्र
७	वरिष्ठ सहाय्यक उपनियंत्रक (विमोचन)	१	अपात्र	अपात्र	अपात्र
८	वरिष्ठ सहाय्यक उपनियंत्रक, बृहन्मुंबई	७	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
९	लेखा अधिकारी	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)

वर्ग-३ (अन्याजपत्रित)

१	लघुलेखक (उच्चश्रेणी)	२	पात्र (B/PS/LV)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
२	कार्यालय अधीकारी. (प्रत्येक कार्यालयात १ पद)	५	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)

३	डेपो अधीक्षक (प्रत्येक कार्यालयात १ पद)	३	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
४	सहायक लेखा अधिकारी (प्रत्येक कार्यालयात १ पद)	२	अपात्र	पात्र (PD)	पात्र (OL)
५	तंत्रसहायक श्रेणी-१	६	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
६	प्रमुख आरेखक	१	अपात्र	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
७	लघुलेखक (कनिष्ठ श्रेणी)	११	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / BL)
८	सहायक अधीक्षक (भांडार)	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
९	सहायक उपनियंत्रक	५२	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
१०	उपनियंत्रण अधिकारी	६	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
११	मिश्रक	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
१२	तंत्र सहायक श्रेणी-२	४	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
१३	मुद्रक कार्यनिदेशक व चालक	१	पात्र (PS / LV)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
१४	रेडिओ वायरलेस मेकेनिक	२	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / BL)
१५	प्रमुख टंकलेखक	१	पात्र (B/PS/LV)	पात्र (PD, D)	पात्र (OL / BL)
१६	प्रयोग निदेशक	६	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
१७	कनिष्ठ निदेशक	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
१८	भांडार अधीक्षक (प्रत्येक कार्यालयात १ पद)	३	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
१९	सहायक	१२	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
२०	वरिष्ठ लिपीक	५	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / BL)
२१	लेखा लिपीक	२	अपात्र	पात्र (PD)	पात्र (OL / BL)
२२	बिनतारी यंत्रचालक (प्रत्येक कार्यालयात १ पद)	८	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (BL)
२३	जोड़ारी यांत्रिक	२	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
२४	स्वयंवीजतंत्री	१	अपात्र	पात्र (PD)	अपात्र
२५	संधाता	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
२६	सुतार नि लोहार	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
२७	चालक यंत्रचालक	१६	अपात्र	पात्र (PD)	अपात्र
२८	दूरध्वनी चालक	२	पात्र (PS / LV)	पात्र (PD)	पात्र (OL/OA/BL)
२९	प्रमुख अग्निशामक विमोचक	१५	अपात्र	अपात्र	अपात्र
३०	दीजतंत्री (कनिष्ठ श्रेणी)	३	अपात्र	पात्र (PD)	पात्र (OL)
३१	सहायक जोड़ारी यांत्रिक	३	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
३२	सहायक स्वयंवीजतंत्री	१	अपात्र	अपात्र	अपात्र
३३	दूरध्वनी चालक	६	पात्र (PS / LV)	पात्र (PD)	पात्र (OL/OA/BL)
३४	भांडारपाल	१	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
३५	लिपीक	११	पात्र (PS / LV)	पात्र (PD)	पात्र (OL / BL)
३६	लिपीक-टंकलेखक	४०	पात्र (B/PS/LV)	पात्र (PD)	पात्र (OL / BL)

३७	चालक	३४	अपात्र	अपात्र	अपात्र
३८	अग्निशामक /विमोचक	८६	अपात्र	अपात्र	अपात्र
३९	प्रथमोपचारक	३	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)

Class-8

१	डाकघाहक (प्रत्येक कार्यालयात १ पद)	४	पात्र (PS)	पात्र (PD,D)	पात्र (OL)
२	मदतनीस	४	पात्र (PS)	पात्र (PD,D)	पात्र (OL / OA)
३	फर्टीग पार्टीमन	२	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL / OA)
४	संदेशघाहक	२०	पात्र (PS)	पात्र (PD,D)	पात्र (OL / OA)
५	शिपाई	३४	पात्र (PS)	पात्र (PD,D)	पात्र (OL / OA)
६	पहारेकरी	१०	अपात्र	अपात्र	अपात्र
७	चौकीदार	३	अपात्र	अपात्र	अपात्र
८	सफाईगार	११	पात्र (PS / LV)	पात्र (PD,D)	पात्र (OL / OA)
९	माली	२	पात्र (PS)	पात्र (PD,D)	पात्र (OL)
१०	शिपाई नि संदेशघाहक	४	पात्र (PS)	पात्र (PD,D)	पात्र (OL)
११	तांत्रिक सहायक स्वच्छक	२	पात्र (PS)	पात्र (PD)	पात्र (OL)
१२	सहायक स्वयंपाकी	२	पात्र (PS)	पात्र (PD,D)	पात्र (OL)
१३	भोजनालय सेवक	२	पात्र (PS)	फात्र (PD,D)	पात्र (OL)
१४	जलघाहक	१	पात्र (PS)	पात्र (D)	पात्र (OL)

एकूण : ५०३